

PERSPEK

BROJ 70

LJETO 2001.

Tema broja:

**GRDNA LICA
FANDOMA!**

Okvirna tema ovog Parseka je fandom. Centralni događaji fandoma, već tradicionalno, su konvencije. Najveća od njih je, pak, Worldcon koji je lani (kad je ovaj Parsek trebao izaći) bio u Chicagu. Zato je Parsek zagrizao metak i u Chicago poslao svog specijalnog dopisnika koji se zadatkom toliko oduševio da je put platio sam. I čak napisao tekst. Kojeg evo.

CHICON 2000

Izvještava: Robert ALIVOJVODIĆ

Ove godine Chicago je po šesti put ugostio svjetsku SF konvenciju. Kao i obično podijeljene su nagrade "Hugo" i "John W. Campbell." Osim toga izglasan je i domaćin konvencije za 2003. - Toronto. Na konvenciji je bilo prisutno preko 5700 posjetitelja, a ukupni broj članova (s dopisnima) je bio veći od 7000. Daljnji tehnički detalji mogu se naći na internetskoj stranici konvencije (<http://www.chicon.org>).

U nastavku teksta slijede subjektivni dojmovi jed(i)nog hrvatskog fana na ovogodišnjem Worldconu.

Za početak sam nekoliko dana prije puta uzeo kompletan program, te počeo označavati sve ono što sam teoretski želio pogledati. Bilo je tu filmova, predavanja, raznih radionica, čitaonica... Imao sam određena iskustva sa svjetskim konvencijama i prije, ali uvijek me deprimira kad vidim koliki postotak programa mi se sviđa. Naročito zato što bi mi za sudjelovanje na tim zanimljivim dijelovima programa trebalo barem četiri tijela i dvadesetak sati dnevno po tijelu.

Dolaskom na O'Hare, jedan od dva međunarodna aerodroma u Chicagolandu i najprometniji aerodrom na svijetu, osjetio sam puni udar jezerske klime. Naime, Chicago je smješten na obali jezera Michigan i u toku ljeta vlaga dostiže smrtonosne vrijednosti. Kad se kaže jezero, kod nas se obično misli na normalno jezero. Michigan

je ogroman i efektivno predstavlja cijelo more. Dan-dva kasnije prijatelj me provezao gradom u klimatiziranom Concordeu (ne, nismo se srušili, to je samo model Chryslerovog automobila) pa sam imao prilike na termometru vidjeti 31 stupanj celzija u ponoć. Što drugo reći nego - odvratno i ljigavo.

Do centra grada sam se dovezao poznatom prigradskom željeznicom, tzv. "L" trainom. Vlak je na nekim dijelovima pruge tako bučan da sam morao nabiti prste u uši i glumiti gljivu. No, i to je određeni doživljaj, tako da se ne valja žaliti.

Dolaskom u Fairmont, jedan od tri konvencijska hotela, bio sam lagano iznenaden američkom izvedbom "evropskog luksuza". Mene je moja firma slala po evropskim odredištima, ali Amerikanci imaju krivu predožbu o evropskim ukusima. Ono što je Amerikancima bitno su fax, posebna modemska linija, mali televizor u kupaonici i - telefon na zahodu. Uz to me neugodno iznenadio tuš koji nije imao mogućnost regulacije protoka. Osim toga i voda je bila bolesno smrdljiva.

Četvrtak - prvi dan konvencije.

Već u rano jutro bacio sam se u izviđanje Chicaga. Kažu ljudi da je to vjetroviti grad, no prva tri dana su bila sparna i smrdljiva. Od vjetrova možda samo oni fiziološki. Centar grada izgleda poprilično impresivno,

kao što i dolikuje gradu nebodera. Lako je doći u napast gledati samo u vis jer nebodera ima koliko arhitektonská duša može sanjati. I svi su različiti i lijepi na svoj način. Pri povratku u hotel naletio sam na malenog bradatog čovjeka s Chiconskom iskaznicom. Lice mi je bilo nekako poznato pa sam se zagledao u ime - Terry Pratchett. Za razliku od članka u ljetnom Parseku, ovaj put nije nosio šešir. Valjda se čovjek oslobođio kompleksa nedostatka kose. Ili je Glasgow od prije pet godina bio puno hladniji. Nakon jutarnje šetnje počelo se približavati vrijeme otvaranja registracijskih šaltera, pa sam se polako uputio prema konvencijskom centru - zapadnom tornju Hyatt Regency hotela. Za razliku od istočnog, zapadni toranj ima veliko predvorje u kojem se nalazi i restoran. Prostor ima puno stakla, uključujući i ona na krovu, tako da je opći dojam vrlo dobar i svijetao. Uz toliko dobrog svjetla za čitanje bilo mi je neobično vidjeti "ugodno popunjeno" čovjeka od nekih 150 kila kako čita neki

papir s daljine od desetak centimetara. Osim blizine papira, zanimljivo je bilo vidjeti kako glavom prati linije teksta, kao što pisači stroj kuca tekst. Prošao sam predvorjem par puta, primjetio čovjeka koji nosi propeller beany, te sam slijedeći propeler došao do registracijskog prostora dva kata ispod predvorja. Odmah sam dobio trodijelni program s kopčom koja se lijepo mogla zakvaćiti za hlače. Veliku programsku knjigu sam utrpao u ruksak i zaputio se u obilazak konvencijskog prostora. I dok sam tako obilazio kon-

venciju koja se polako budila, zapazio sam lice koje mi se učinilo poznato. Bilo mi je lagano neugodno presretati ljude, ali znao sam da je i taj stariji čovjek isto tako fan. I tako ga u pola koraka zapitah "Oprostite, niste li vi možda Forrest?", na što sam dobio odgovor "Već 84 godine."

Mala digresija - Forrest J. Ackerman je najveći fan SF-a, Horrorra i srodnih žanrova. Do dana današnjeg je sudjelovao na 56 od 58 svjetskih konvencija, a i to samo zato jer mu je jedne godine umro otac, a prošle godine se morao povlačiti po судu. Forrest je i vlasnik najveće zbirke SF i horror časopisa, knjiga, filmova, rekvizita i općenito svega ostalog. Veličina zbirke je nevjerojatna, čak i kad se uzme u obzir da je njeno stvaranje trajalo preko 60 godina. Osim toga Forrest je glumio u devedesetak filmova, a svoj najdraži film *Metro-polis* je video preko devedeset puta. Osobno je poznavao velikane SF i horror filmova kao što su Lugosi, Karloff, Price, Chaney, Lorre... U toku života Forrest je skovao puno kratica od kojih je najpoznatija "Sci-Fi". Čak je i svoje ime često pisao kao 4SJ, 4E i slično. Među svojim pseudonimima ima i jedan koji se lako pamti: Dr. Acula.

Premda nije imao puno vremena, Forry je prihvatio poziv na piće, pa smo sjeli u spomenutom zapadnom predvorju. U lagom razgovoru uspio sam spomenuti da dolazim iz Hrvatske te ga nagovoriti da mi malo priča, što i nije bilo teško. Uglavnom, bavi se samo SF-om i srodnim stvarima, a na pitanje da li se bavi još nečime drugim

Forrest, normalno.

šaljivo me upitao "Ima li ičega drugog?". Forry je opisao kako subotom ima "otvorenkuću", i tada u svojem "Ackermansionu" priređuje obilazak svoje zbirke za sve zainteresirane. Osim toga bavi se izdavaštvo, piše priče, sastavlja antologije i općenito stvara velike količine SF i horror proizvoda. U tome kratkom razgovoru je spomenuo i originalni Drakulin prsten Bele Lugosia kojeg uvijek nosi na ruci, pa sam to iskoristio kao opravdanje da izvučem foto aparat iz ruksaka. Usput sam uspio jednog konobara zamoliti da nas slika zajedno. Kako sam na njegovo pitanje koliko traje put od Hrvatske u šali odgovorio kako put traje više godina, Forrest je na kraju inzistirao da on plati piće. Na moj prigovor da sam ja zvao na piće opazio me šaljivim pitanjem "Zar nemaš poštovanja za starije?".

Nakon što je Forry otisao za svojim sastankom, lagano sam se uputio prema registraciji za kaffeklatsch. Klatsch je zamišljen kao prijateljsko druženje poznatih autora i ljubitelja njihovih djela. Kako je bilo za očekivati veliku gužvu na pojedinim klatscima, organizatori su ograničili sudjelovanje na deset ljudi po stolu, i zahtijevali rezervaciju jedan dan unaprijed. Bilo je tu puno izbora, ali ipak sam ograničio svoje apetite na samo dva imena - Fred Pohl i Fred Saberhagen.

Ubrzo nakon toga došao je i termin Forrestove čitaonice. Osim što je još uvijek jakim glasom pročitao jednu svoju priču, malo je proširio doživljaj i oživljavanjem scena iz starih filmova. Uz ponavljanje stvari koje sam čuo nekoliko sati ranije, spomenuo je i da je veliki ljubitelj esperanta. Kao ilustraciju jednostavnosti i razumljivosti malo je pričao na esperantu i opisao kako je to međunarodni jezik, kako čovjek ima deset prstiju na rukama, dva oka na licu i slično. Usput nam je opisao kako je za proslavu sto-

godišnjice esperanta sudjelovao na skupu u Poljskoj, i kako je bilo lijepo kad se 7000 ljudi može razgovarati na istom jeziku.

Kako je u čitaonici bilo samo desetak ljudi, Forry me je primjetio, prišao i gotovo optužujućim glasom rekao "Nisi mi rekao da si iz Zagreba!" Čovjek je očito pročitao sadržaj moje posjetnice, ali poanta da je čuo za Zagreb, a za Hrvatsku baš i nije mi nije promakla. Sve u svemu, dobio sam molbu da potražim jednu zagrebačku gospođu, jer po čemu se inače pamte daleki gradovi?

Nešto kasnije, kasnije i od najavljenog početka u 16 sati, počelo je svečano otvorene konvencije. Za početak je prikazan dio video intervjuja s Wilsonom Tuckerom, organizatorom 2. Worldcona u Chicagu 1940. U usporedbi s klincima koji su tada organizirali svjetske konvencije, naši lokalni fanovi su prekaljeni vukovi. Naime, Tucker je od cijele te grupice od desetak mladića bio jedini dovoljno star da potpiše dokumente potrebne za registraciju i organizaciju.

S obzirom da je u proteklih par godina umrlo nekoliko ljudi iz čikaškog fandoma, čast otvorenja Worldcona

je pripala Forrestu Ackermanu. Meni je to već počelo pomalo ličiti na ForryCon, no nisam se imao na što požaliti. Nakon svečanog otvorenja istaknuti pre-opposeri tj. ljudi koji su donirali više novaca od pre-supportera konvencije, i samim tim bili veći dobročinitelji, dobili su priliku baciti "kolač" nekom od članova organizacijskog komiteta. To nabacivanje pjenom je ispalo vrhunac večeri. Najveći pre-opposer je po svojim riječima platio toliko da može birati ne samo kome će natrljati nos, nego čak i ukus pjene. Kraj otvorenja je bio termin kad sam napustio konvenciju kako bih se našao s prijateljem kojeg nisam vidio pet godina. Osim par starijih filmova koje sam planirao

vidjeti, nisam propustio puno jer Worldcon tek u petak navečer dostiže punu snagu.

Petak - drugi dan konvencije

Zbog konstantne buke u hotelskoj sobi nisam baš mogao spavati, tako da sam svakojutro ranom zorom bio u "akciji". Tog dana ujutro nisam našao ništa što bi me zanimalo u normalnom programu pa sam na kraju odlučio otići na poslovni sastanak svjetskog SF društva. U svakom dovoljno velikom uzorku ljudi naći će se ljudi koje zanima nešto o čemu većina nema pojma da uopće postoji. Na tri poslovna sastanka dogovaraju se dnevni red, amandmani na ustav društva i raspravljaju razna pitanja vezana uz tehnička pitanja. Od zanimljivijih amandmana pojavio se prijedlog da izbor buduće konvencije bude samo dvije godine unaprijed umjesto dosadašnje tri. Druga zanimljivost je bio prijedlog da se nagrada Hugo za dramatsku prezentaciju (film, tv..) proširi u više kategorija. Oba prijedloga su odbijena, što znači da će se ponovno pojaviti iduće godine.

Poslijepodne je brzo došlo, što znači da je bilo vrijeme za klatsch s Pohlom. Ne bi čovjek povjeravao koliko se priča, doživljaja i detalja može ugurati u sat i petnaest minuta koliko je trajala tipična točka programa. U tome kratkom vremenu mi sretnici koji smo se uspjeli ugurati na papir za predbilježbe saznali smo hrpu stvari. Na primjer - Pohl je u toku drugog svjetskog rata bio meteorolog u Italiji, ali samo dok nisu shvatili da je profesionalni pisac i urednik. Isto tako je bilo zanimljivo čuti da su Pohl i Asimov kao dječaci bili "susjedi preko parka". U toku klatscha su neizbjegno postavljena i pitanja o *Kapiji* i *Čovjeku Plus*. *Čovjek Plus* je Pohlu bio vrlo interesantan iz filmografske perspektive jer mu je 20th Century Fox dugi niz godina plaćao prava za ekranizaciju. Tek

nakon desetak godina su Foxovci konačno odlučili da su već platili puno novaca pa su odlučili u potpunosti otkupiti prava. To bi trebalo značiti da bismo uskoro mogli vidjeti *Čovjeka Plus* na filmu, ali u tome svijetu filma ništa nije sigurno. Istovremeno se već polako radi na ekranizaciji *Kapije*. Fred je rekao da ga je nazvao neki "Norvežanin ili tako nešto", rekao mu da je režiser koji treba ekranizirati njegov roman *Kapiju* i da ga upravo čita, samo da ga još "nije riješio". Isto kao i Pohl i mi oko stola smo se malo začudili na taj komentar. Neko vrijeme kasnije režiser se ponovno javio i rekao da je "riješio roman." "Klara je negativac!", slavodobitno je provalio režiser i ostao živ. Ne treba niti spomenuti da smo svi prisutni nasmijali, pitanje je samo da li će takva bedastoča naći svoj put i do konačnog proizvoda, što ne bi bilo smiješno. Za one željne informacija o serijalu o *Kapiji*, Pohl je spomenuo da radi na nastavku i da će Robinette biti u tome romanu. Veliki Majstor SF-a, Fred Pohl istovremeno radi na antologiji za SFWA (Science Fiction Writers of America) u kojoj opisuje Velike Majstore SF-a. Trenutno se u knjižarama po Americi može nabaviti prve dvije zbirke, a treća se radi. Kako je jedna od sugovornica bila iz Londona, Pohl je spomenuo kako je desetak godina živio u Londonu. Doduše, dodala je dotična gospođa, kriminal je u zadnje vrijeme tako skočio da to više nije onaj isti grad kao u doba Pohlovog boravka.

Odmah nakon klatscha s Pohlom, za istim stolom se održao i onaj sa Saberhagenom. Premda sam mislio da sam relativno dobro upućen u njegov rad, ostao sam zapanjen koliko ga je malo uopće stiglo u Evropu. Sve što sam ja znao je desetak knjiga o Bersekerima, a na kraju je ispalо da je on poznatiji po nečemu potpuno različitom. Saberhagen je rođeni "Chicagoan", ali

već dugi niz godina živi u Albequerque. I on je poput Pohla imao veze s vojnom aviacijom, ali je služio na bombarderima. Isto tako obojica imaju tehničko obrazovanje.

Poslijepodne je opet bilo rezervirano za prijatelja, tako da sam ostatak programa otpratio samo laganim uzdahom.

Subota - treći dan

Veliki/udarni dan konvencije. Najveći broj ljudi, aliena i događaja.

Osobno ne volim ostavljati nedovršene poslove, pa sam jutro opet iskoristio za poslovni sastanak WSFS-a. Osim samog dnevnog reda bilo je dosta rasprava po pojedinim pitanjima. Zanimljivo je bilo gledati demokraciju u primjeni, te ono što bi našim lokalnim političarima dobro došlo - dostojanstveno primanje "poraza". Nema tu vrištanja, optuživanja i miniranja sastanka. Možda je tajna samo u tome da svi ti ljudi u WSFS žele dobro za fandom, što se teško može ekstrapolirati na ljude iz hrvatske politike.

Nakon toga otisao sam poslušati panel o pisanju kratkih priča na kojem su ljudi poput Genea Wolfea i Gardnera Dozoisa objašnjavali zašto se još uvijek isplati pisati SF priče. Naravno, radi se o američkom tržištu. Sve u svemu, lagano, pitko, zabavno i poučno. Osim SF priča preporučuje se pisanje svega i svačega. Čak niti profesionalni urednici poput višestruko nagrađenog Dozoisa ne mogu non-stop raditi jedno te isto. Variranje uvijek dobro dode.

Vrijeme za čitaonicu u izdanju Freda Pohla. Uz čitanje par priča, uključujući i početak još neobjavljenog romana, Veliki Majstor je pročitao i par opisa koje je napisao o pojedinim Velikim Majstorima kao na primjer Lesteru del Reyu. Isto tako se osvrnuo i na svog višestrukog suradnika Cyrilu Kornbluthu. "Cyril je", kaže Pohl,

"bio stroj za pisanje. Tipkao je savršeno ispravno i brzo, i ono što je natipkao imalo je puno više smisla nego što bi drugi napisali puno sporije." Postavljeno je i pitanje spisateljske krize (*writer's block*), na što je Pohl uzvratio da ne može dati nikakav savjet jer ga osobno nikad nije doživio.

Sljedeći na ograničenom rasporedu je bio panel s nekolicinom "stručnjaka za komercijalizaciju svemira" gdje je bio prisutan i Ben Bova, ovogodišnji počasni gost. Od poznatijih osoba je sudjelovao i Gregory Benford. Tema panela je bila život na Mjesecu, ali je to nekako skrenulo na pitanje komercijalnih turističkih putovanja na Mjesec. Valjda zato što je jedan od sudionika panela profesionalno zaposlen u kompaniji koja želi prodavati takva putovanja za "ekvivalent današnjih 100 000 USD." Mene je osobno zanimalo zašto dotični pripovjedači ne spominju HOTOL koncept, pa sam nakon panela priupitao Benforda o tome. Ne znam da li je to tipično američka boljka, ali izgleda da od vremena X projekta i Dyna-Soara Amerikanci nikako da shvate da je "svemirski avion" puno ekonomičnija i bolja varijanta od rakete. Sve u svemu Benford nije bio baš zainteresiran za raspravu o nečemu takvom, ali je spomenuo da su u kompaniji za koju radi nedavno uspjeli postići podizanje predmeta korištenjem tlaka mikrovalnog zračenja. Doduše, nije mi mogao objasniti kako će se izbjegći špricanje tog zračenja po površini Zemlje.

Sljedeći panel - pisci, u stvari jedan pisac i tri spisateljice opisuju kako treba odnosno ne treba pisati. Vrlo pristupačno i opušteno jer su dotične osobe istovremeno i fanovi. Uglavnom su navodili osobna iskustva, uz napomenu da se stilovi, lica i vizure ne smiju miješati. Oni koji to smiju moraju biti vrlo sposobni i to se ne preporučuje potencijalnim piscima kakvih je bilo dosta u sobi.

Bilo mi je zanimljivo nekoliko dana nakon toga naći knjigu jedne od tih spisateljica po cijeni od samo 4 dolara. Smiješno za knjigu od nekih 300 stranica.

Došao je i trenutak za veliki vrhunac konvencije - dodjela nagrada za proteklu godinu. Prvo je trebalo neko vrijeme provesti čekajući u redu što meni nije bilo naročito teško. Tim više mi je bilo zanimljivo vidjeti čovjeka kako objašnjava zašto se mora čekati u redu. Izgleda da su ljudi s druge strane Atlantika manje naviknuti na čekanje nego tu negdje oko Save. Nakon petnaestak minuta ušao sam u dvoranu i sjeo. Na moje čuđenje po pitanju koïncidencije, pokraj mene je sjeo onaj isti "ugodno popunjeni" čovjek kojeg sam zapazio prvi dan u predvorju zapadnog tornja. Ono po čemu sam ga prepoznao nije bila dimenzija njegove odjeće nego način na koji je čitao program dodjele nagrada. Čim je vidio da dolazim iz

Zagreba potegnuo je pitanja o prethodnim zagrebačkim pokušajima dobivanja organizacije Worldcon-a. Malo me je začudila njegovo viđenje da je sve to bilo organizirano samo da bismo mi (bivši članovi izbornog odbora) mogli dobiti besplatne karte od avio kompanije. Pitam se pitam tko je proširio tu besmislicu? Da li je moguće da je nakon prvobitnog izbornog odbora postojao još neki koji je uspio dobiti nekakve karte? Ako jest, tada su oni vjerojatno zaslužni i za par

pohvala na organizaciju zabava.

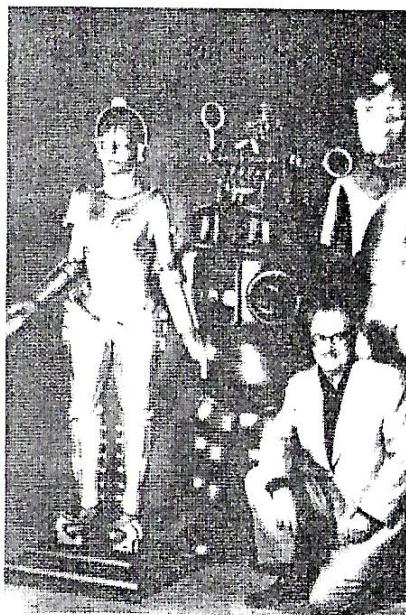
A propos zabava - mnogi iskusni fanovi će reći da su zabave najvažniji dio konvencije. Za nešto takvoga treba imati puno energije i vremena jer ih je svaki dan bilo barem deset. Uzme li se u obzir da su dva Hyattova tornja visoka tridesetak katova i da se uglavnom putuje pješice, tu treba i dosta alpinističkih iskustava.

Dodjela Hugoa me je konačno uvjerila da je ovo za mene ForryCon. Kao uvod u dodjele nagrada, Forrest je kao inicijator i dugogodišnji organizator nagrade Big Heart najavio svoje povlačenje i predaju organiziranja dodjele nagrada u ruke Davida Kylea.

Ove godine je Big Heart nagradu dobio Robert Silverberg, a posebnu nagradu "First Fandom" Jack Williamson. Legendarni Jack je svojevremeno gostovao u Zagrebu dok SFera još nije bila SFera. Fandom nikad nije imao finijeg člana, tako da je Jack dobio veliki pljesak,

premda je zbog svoje 92 godine bio preslab za dolazak u Chicago. U njegovo ime nagradu je primio Robert Silverberg.

Od Hugoa izdvajam Davida Langforda, *fan writera* koji je dobio svog 17. ili 18. Hugoa, te film *Galaxy Quest* koji je nadmašio *Matrix*. Svoj trenutak su imali i japanski fanovi koji su dodijelili Seium nagradu za najbolji prijevod na japanski. Zanimljivo je bilo da je nagradu dobila James Tiptree Jr. i to nekih 12 godina nakon smrti.

Forrest, relativno normalno.

Za kraj večeri sam pogledao *Aliens*, u nadi da će vidjeti scene koje su vlasnici filma izrezali iz jedne od ranijih verzija koju sam vidoio 1987. Nažalost, scene opet nije bilo, ali kao akcioni film *Aliens* uvijek mogu pogledati.

Nedjelja - četvrti dan konvencije

Napori proteklih dana konačno počinju djelovati. Srećom je sparina popustila i odmah je sve postalo lakše. Mazohistička mi priroda nije dopustila da propustim završni poslovni sastanak. Na sastanku su objavljeni rezultati izbora za konvenciju 2003. Isto tako su riječ dobili i predstavnici budućih konvencija Philadelphia i San Jose, te kandidata za konvencije nakon 2003. Charlotte, Boston i Glasgow su odgovarali na pitanja oko smještaja, termina, cijena i ostalih logističkih pitanja. Predstavnici Glasgowa su podijelili nešto "buba" - suvenira predviđenih za pre-supportere, pa me to podsjetilo da pomognem njihove napore za kandidaturu skromnim prilogom. Za razliku od dopisnog članstva neke konvencije, pre-supporting označava davanje priloga kandidatima za konvenciju, dok se još ne zna hoće li kandidati dobiti pravo na organizaciju.

Poslijepodne sam opet djelomično posvetio Forrestu. Nisam forsirao odlazak na njegov klatsch i panel, pa sam otisao poslušati što on i još par starijih fanova pričaju o povijesti fandoma. Osim par već poznatih priča i glumačkih prikaza, bilo je tu još zanimljivosti. Jedan od detalja koje je opisao je bio i susret s H.G. Wellsom. Forry za Wellsa kaže da je imao neočekivano piskav glas i da je bio vrlo karakteristična pojava. Kad su spomenuli Wellsa, jedan od prisutnih se sjetio kako je jedan od poznatih pisaca (čini mi se Farmer) neko vrijeme živio u Londonu i kako se zapanjio kad je shvatio da

njegov stan u stvari stoji na mjestu na kojem je Wells opisao napad Marsijanaca na London. Taj primjer je potaknuo i ostale prijevodače da spomenu par svojih iskustava u kojima je neka slika iz SF djetinjstva kasnije uskočila u stvarni život.

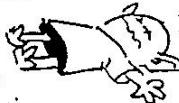
Najbolji SF filmovi dvadesetog stoljeća. Panel o izboru fandoma. Bilo je tu nezaobilaznih filmova kao što su *Odiseja i Blade Runner*, no bilo je i previđenih filmova kao što su *Soylent Green* ili *Dr. Strangelove*. Ne može se u deset filmova ugurati sve ono najbolje, ali vidjelo se da je prosječni "najbolji" film relativno nove produkcije.

Gledajući po programu ne mogu se sjetiti što sam radio u nedjeljnog terminu kada je bila maškarada. Znam samo da sam na internoj hotelskoj televiziji video završetak priredbe. Zanimljivo je bilo da je jedan fan uspio napraviti nešto što hotelski stručnjaci nisu niti prepostavljali da se može napraviti - umrežio je interne televizijske sustave u tri hotela, tako da ljudi koji nisu mogli gledati dodjelu nagrada ili maškaradu mogu barem iz svojih soba pratiti što se događa. Istu mrežu su fanovci iskoristili za prikazivanje cijelog Tuckerovog intervjuja. Zanimljivo je bilo čuti da su Amerikanci imali svojeg "ljubitelja SF-a" koji je toliko ljubio SF da je redovito kralj knjige ljudima kod kojih bi odsjeo. Jednom takvom prilikom je došao i do Tucker, ali ga on poučen pričama nije pustio u kuću. "Ljudi su pričali da je znao dolaziti i odlaziti s torbom, samo je stvar bila u tome što je torba pri dolasku bila prazna, a pri odlasku puna." Mene je to asociralo na SFerinu staru knjižnicu i slučajevе kada su SFerine knjige završile na mestima kao što je Američka čitaonica.

"Kako kupujem to što kupujem", panel s urednicima. Par poznatih kao što su Patrick Nielsen Hayden i Gardner Dozois. Dozois je prethodni dan dobio još jednog Huga za naj-

bolji urednički posao. Jedan od glavnih uredničkih poslova je čitanje rukopisa kojih u vodeće SF časopise kao što je Asimov's svakodnevno dolazi na tone. Za razliku Haydена koji pokušava živjeti normalan život, Dozois je prava zvijer za čitanje. Njegov opis radnog dana počinje budenjem, i nastavlja se čitanjem rukopisa po cijeli dan. Tu se spominje i zahod, jelo i na kraju spavanje, kad čovjek doslovno zaspie s rukopisom u rukama ili na glavi. Takav ritam ponekad izaziva efekte kao što je "pad kvocijenta inteligencije" i u takvim slučajevima se znaju dešavati greške. Jednom takvom prilikom je odbio priču jednoj spisateljici koja se naljutila, napisala mu da je u krivu i da ponovno pročita priču. Na poslijetku je ispalio da je priča dobra, ali je Dozois jednostavno bio preumo-ran kad ju je čitao. U dalnjem opisu Dozois je spomenuo da dnevno može proći na stotine rukopisa jer da mu je za prvu stranicu, odnosno do trenutka kad se grešaka popne preko praga tolerancije, ne treba više od jedne minute. Kao savjet potencijalnim piscima je naveo primjer jedne dobre priče koja je na početku imala cijelu stranicu dosadnih opisa, da bi nakon toga uslijedio rez s glavnim likom kako masturbira i mlazovima sjemena kako pljušte po plafonu. "To je trebao staviti odmah na početak! Izbacite uvod i odmah krenite na pljušteću spermu!" Naravno, kao dobar zafrkant (nešto kao naš Trpko) dotičnu je spermu ubacio u raspravu još koji put. Još jedan savjet ako šaljete rukopise Dozoisu (koga ja zavaravam, tko uopće piše kod nas (C! - op. ur.), a kamoli šalje rukopise u SAD): Nemojte mu slati više rukopisa, odnosno drugi rukopis dok prvi još nije vraćen. Njegov je način razmišljanja takav da uvijek želi naći nešto dobro, i ako ima više izbora, pokušat će naći najbolje od

autorovih ponuđenih djela. To znači da će za konačni odgovor trebati puno više vremena nego da je bila poslana samo jedna priča. Inače, tekstovi koji po prvi put stižu na čitanje u neki časopis zbog svoje kvalitete i obima imaju naziv *slush pile*. Ova priča o *slush pile* me podsjetila na Pohlov primjer iz njegovih uredničkih dana: Njegova je sekretarica pripremala rukopise i u njih ubacivala papirić s tekstom odbijanja rukopisa. Na putu s posla kući, što znači u vlaku, Pohl bi rukopise pročitao, sortirao i prema potrebi poslao autorima. "Tako", kaže on, "nikad nisam imao hrpu rukopisa poput drugih urednika."

Nedjelju navečer sam iskoristio da pogledam nagrađeni film. Kad već nisam imao vremena i prilike pogledati sve nominirane filmove, odlučio sam da moram pogledati *Galaxy Quest*. Ako ni zbog čega drugog, onda zato što taj film nikad nije došao u Hrvatsku (u međuvremenu, dok je Robertov tekst tavorio kod lijenog urednika, film je stigao na video - op.ur.). Ostali nominirani filmovi su bili *Iron Giant* (crtni film o velikom robotu), *Being John Malkovich*, *Matrix* i *Sixth Sense*. Za početak, prije projekcije me neka Amerikanka uvrijedila da neću razumjeti film?!

Sve u svemu, jasno mi je zašto film nikad nije došao u Hrvatsku - film je namijenjen ljubiteljima SF-a, i očito je da se niti jedan distributer nije odlučio na taj rizik. Premda u filmu glumi troje poznatih glumaca, ipak nemaju takvu težinu kao jedan Bruce Willis, John Malkovich ili *Matrixove* zvjezdice. *Galaxy Quest* opisuje doživljaje glumačke ekipa koja je svojedobno glumila u SF seriji u kojoj svemirski brod putuje Galaksijom i pomaže rasama u nevolji. Pravi zaplet počinje kad malo neobičniji fanovi dođu s još neobičnjom molbom. Tim Allen, Alan

Rickman i Sigourney Weaver s ostatkom ekipa parodiraju klasične filmske SF klišeje, s izrazitim asocijacijama na *Zvjezdane staze*. Sve u svemu, film je zabavan, gledljiv i za "upućene" poprilično smiješan. A usput je i nepretenciozan.

Ponedjeljak - zadnji dan konvencije

Već ujutro se počelo primjećivati lagano smanjenje broja ljudi na konvenciji. Poslovnih sastanaka srećom više nije bilo, tako da se lakše disalo. Za zanimaciju sam otišao poslušati panel o asteroidima, kometama i ostalim zanimljivim projektima koji bi mogli luptiti u Zemlju. Od zanimljivijih detalja pamtim primjer da je još davno davno neki čovjek primijetio da na određenim orbitama nema nikakvih asteroida. Te orbite imaju određeni cjelobrojni odnos prema orbitama Jupitera i Saturna. Poanta tih orbita je u tome da bi gravitacijski utjecaj tih plinovitih planeta pri svakom poklapjanju položaja dodavao određeno ubrzanje koje bi u toku stoljeća objekt izbacilo iz orbite.

U 15 sati je došlo vrijeme za svečano zatvaranje. Uz prigodne poklonce zaslужnim dobrovoljcima koji su svojim radom bitno popravili konvenciju, za govornicu su na kraju došli i predstavnici sljedeće konvencije

u Philadelphia. Još par prigodnih riječi i fotografija i završila je konvencija u Chicagu.

Poneke ljude s konvencije sam video još u utorak ujutro, ali i oni su se već pakirali. Negdje u ponedjeljak navečer je trebao početi *Dead Dog Party* (zadnja zabava na konvenciji), a netko je iz šale ostavio i poziv za *Dead Flea Party* za utorak. Preostalih par dana sam iskoristio za malo detaljniji obilazak Chicaga. Pogledi sa Sears tornja ili John Hancock zgrade su vrlo impresivni. Naročito kad pogled padne ravno dolje, pa inače visoki neboderi kojih četrdesetak katova niže izgledaju kao obični patuljci. Marina tornjevi su mi osim estetskog utiska ostali u pamćenju iz filma *Hunter sa Steveom McQueenom*, a jedini je problem s njima bio što su sada gusto nastanjeni, i natrpani parkiranim automobilima. To je izgleda simptomatično za Chicago: svugdje se nešto gradi, proširuje i popravlja. Čak se i cestovni promet po centru odvija na barem dvije razine, a tu je još i "L" train na svojoj

posebnoj ravnini.

Zadnji dojam iz Chicaga je noćni pogled iz aviona na mračno jezero Michigan s jedne strane i nepregledne mreže uličnih svjetala s druge.

Negdje u pauzi između zanimljivih predavanja jednog od tih dana otišao sam i u

Forrest, nakon opetovanih susreta s Robertom. "Ali, Vojvodiću!", priča se da je uzvikivao.

treći konvencijski hotel Swissotel. U njemu su se prikazivali filmovi i organizirale igre na ploči i kompjuterima. Možda sam dobio krivi utisak, ali ukupno sam u tim igrionačima video manje osoba nego što se može vidjeti utorkom u SFeri. Da podsjetim - na konvenciji je u svakom trenutku bilo preko 5000 ljudi. Neprovjereni bi zaključak mogao biti da američkim ljubiteljima SF-a igranje nije niti približan prioritet kao ljudima koji dolaze u SFeri.

Sve u svemu, moram reći da mi je ovo bio najdraži Worldcon do sada. Prokletno skupo i još skuplje, ali isplatio se vidjeti. Osobna preporuka svim ljubiteljima SF-a kod nas je: posjetite barem jedan Worldcon u Americi. U nedostatku dovoljno novaca, sve što se u našim uvjetima može očekivati je evropska konvencija. Sljedeći kandidat za evropsku konvenciju je Glasgow u 2005. To znači da bi za potencijalne evropske posjetitelje bilo preporučljivo glasati 2002, barem kao dopisni članovi konvencije u San Joseu. Naravno, Amerikanaca je uvijek barem tri puta više nego ostalih fanova, ali barem je utješno da novci za glasanje postaju dopisno članstvo za pobjedničku konvenciju.

Lagano ne/vezani detalj - U petak sam na Larry King Live video razgovor u kojem je gost bio Jerry Lewis. Ono što me je začudilo je bilo ono što sam čuo u tom razgovoru: Jerry Lewis, kojeg se kod nas zna samo kao komičara iz krevetljatorskih filmova i upadljivo kреštavog glasa, je prije pedeset (50) godina osnovao društvo za mišićnu distrofiju. Osim toga jednom godišnje za praznik rada (prvi ponedjeljak u rujnu) isto tako dugo održava cijelodnevnu priredbu radi prikupljanja dobrovoljnih novčanih priloga za pomoć oboljelima i medicinsko istraživanje. U toku tih desetljeća on i njegova organizacija skupili su 1,7 milijardi dolara. Tko bi rekao da je jedan takav "krevetljator"

u stvari takav dobrotvor? Nije mi jasno da taj detalj nikad nije dobio barem nekakav publicitet u našim krajevima. Kasnije sam saznao da su ga francuzi odlikovali za taj njegov rad, a svojevremeno je čak i bio kandidat za Nobelovu nagradu. Glavna poanta cijele te teme je došla dva dana kasnije - u nedjelju navečer. Naime, dotična se priredba pod imenom Telethon održavala u istome hotelu u kojem se održavala svjetska SF konvencija. Još jedna koincidencija.

Ovo je kraj pisanog izvještaja. Ako netko ima želje pitati ili slušati dogodovštine s Chicona 2000, slobodno me cimnite (opet ja nekog zavaravam). Za one mlađe koji imaju manje godina nego ja staža u SFeri - ja sam onaj s naočalamama koji se NE igra sa "SF" kartama.

Fotke: pokradene iz brošure "Ackermania"

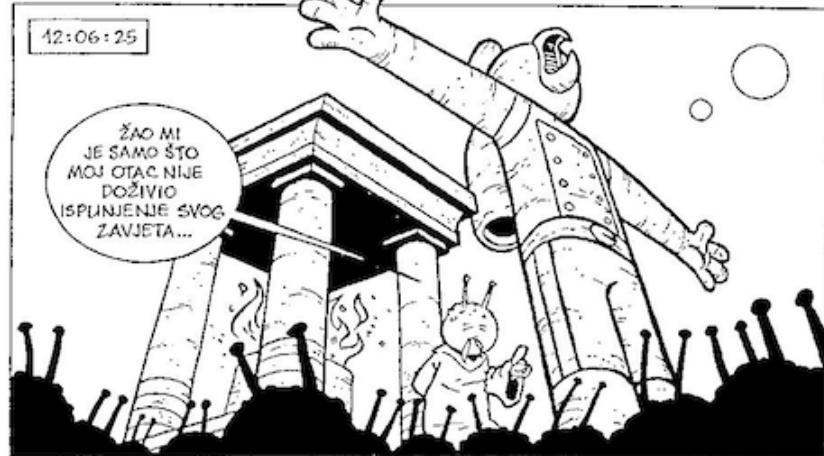
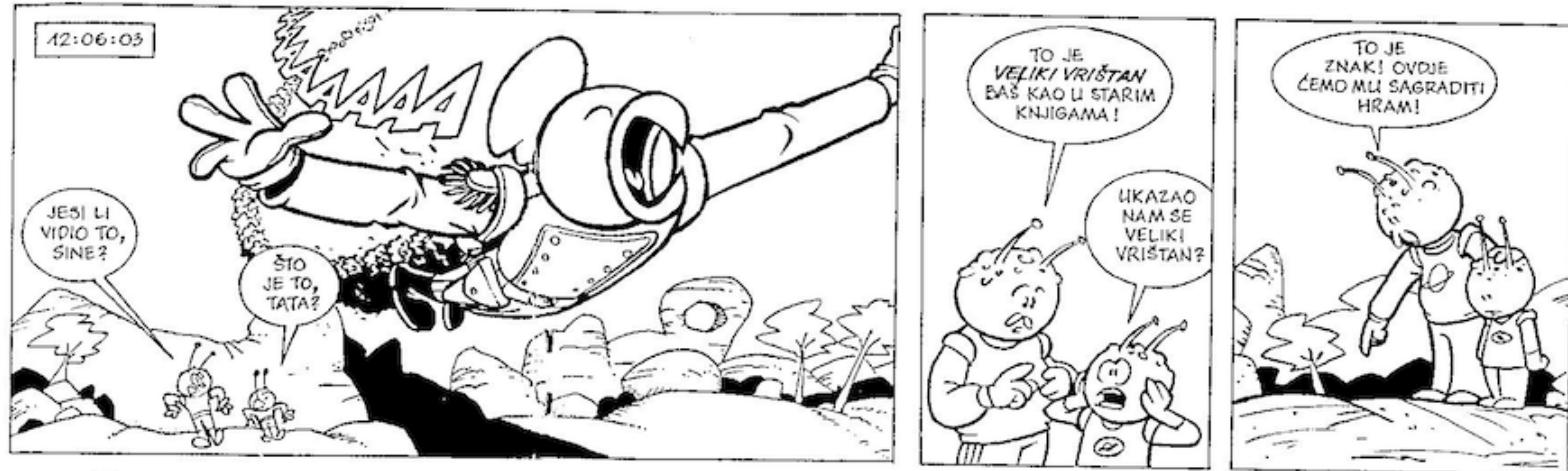
Ponos Petarda!

by KACAN & SOLANOVIĆ

17. epizoda:
TEŠKO JE BITI BOG

PONOS SE POKVARILA MILAZNICA
IZNAD DOLINE BICA KOJIMA JE
SVAKA SEKUNDU KAO GODINA...

Da bi tema broja bila tema broja, potrebna su barem dva članka. Drugog nam je osigurao vrijedni i na netu vječnoprisutni Vlatko JURIĆ-KOKIĆ koji je za e-razgovor uhapsio Dave Langforda kojemu je kod nas davno objavljena jedna nezapažena (barem je ja nisam zapazio) znanstveno-popularna knjiga ("Rat 2084"), ali koji je u SF fandomu veoma zapažen, prvenstveno po e- i print-fanzinu Ansible ne kojeg se možete (besplatno) pretplatiti pošaljete li e-mail na majordomo@imi.gla.ac.uk sa "subscribe ansible" u tekstu poruke.

Razgovor s Davidom Langfordom:

JOŠ UVİJEK ČEKAM

Devedesete su definitivno desetljeće Davida Langforda, jednog od najpoznatijih fanova na svijetu, možda i najpoznatijeg. Osvojio je Hugo kao najbolji fan-pisac svake godine od 1989. Ali to nije sve ...

VJK: Koliko ste nagrada osvojili za svoje pisanje i uređivanje Ansiblea?

LANGFORD: U izvjesnom smislu, ne znam. Fandom je zadivljujuće velikodušan s Hugom za najboljeg fan-pisca (14 komada), i *Ansible* je sigurno moja najvidljivija fanovska aktivnost, ali možda ima i ljudi kojima se sviđaju moje recenzije, tekstovi za druge fanzine ili *apazine Cloud Chamber*, koji isto objavljujem na Webu. Sam *Ansible* je pokupio četiri Huga kao najbolji fanzin, 1987, 1995, 1996. i 1999. Još je dobio i British Eastercon Award (koja se više ne dodjeljuje) za "najbolji kratki tekst"

1993, ali to možda ima neke veze s tim da su britanski fanovi veselo potkopali nagradu predviđenu za pripovjetke.

VJK: Ja bih rekao, zasluzeno. S druge strane, jeste li ikad pomislili da su neke od tih nagrada dane po inerciji? Znate, "Ah, evo opet Dave Langford. Ne znam ove druge koji su nominirani, pa idemo njemu dati još jednu nagradu."

LANGFORD: Nažalost, moguće je. Ja sam se pomalo nadao da će više fanova reći, "Bože, opet dosadni stari Dave Langford! Sve za promjenu — idemo ga izbaciti odavde!"

VJK: Zašto?

LANGFORD: Zato.

VJK: ☺ Ali, recite, što mislite koliko Internet utječe na fandomopćenito i britanski fandom posebno.

LANGFORD: Štedi užasno puno poštarine. Kad sam 1999. oživio *Ansible*, namjeravao sam ga dijeliti po pubovima (stara poštanska pretplatnička lista je bila grozno problematična) i, iako sam pisao futurološke knjige, potpuno sam propustio zamisliti da će dolaziti e-mailom do više od dvije tisuće ljudi — broj pretplatnika je prešao čarobnu brojku od 2000 u studenom te godine.

Neizbjježna negativnost jest da ljudi koji su spojeni na Internet prelako zaboravljaju one koji nisu. Sad kad većina fanova ima pristup Internetu, ovo je manji problem nego što je bio prilikom pripremanja britanskog Worldcona 1995, kad polovica britanskog fandoma još uvijek nije imala e-mail i bili su ogorčeni što je organizacijski odbor Worldcona odbijao komunicirati poštom. Ali ja još uvijek pripremam prave tiskane primjerke *Ansiblea* za svakog tko ih želi ...

VJK: *Je li Internet promijenio način funkcioniranja britanskog fandoma?*

LANGFORD: Ovo, možda neopravданo, pretpostavlja da je britanski fandom ikada funkcionirao ... Kao što

je Cordwainer Smith kazao u epigrafu jedne od svojih priča, "Slaba komunikacija odvraća od krađe, dobra komunikacija olakšava krađu, savršena komunikacija zaustavlja krađu." Samo umetnite "fandom" i značenje odmah postaje manje jasno.

VJK: *Uh ... da umetnem "fandom" umjesto "komunikacije" ili "krađe"?*

DL Hugo i Cheryl Morgan. Foto: Alison Scott

LANGFORD: "Fandomska komunikacija zaustavlja krađu." Kao što svaki pronicav fan može ciprirati, to izgleda savršeno vješalično.

VJK: *U stvari, odavde gledano, čini se da u Britaniji ima puno ljudi koji nešto rade: klubovi, fanzini, sastanci, konvencije ... Izgleda da je fandom u Britaniji živ. U Zagrebu, na primjer,*

postoji SFera koja se sastaje utorkom. Ali uvijek ista grupa ljudi koja dolazi i razgovara o SF-u ili zajedno pije. Prostorije kluba su polako zauzeli gameri. Skoro nitko ne radi ništa.

LANGFORD: Je li to neka stvar s "kritičnom masom", koja ovisi o broju ljudi svjesnih Sf-a ili fandoma? Mi sigurno imamo propale ili ustajale lokalne grupe u Britaniji, ali uvijek postoje točke aktivnosti i inicijative negdje po zemlji. Drugim riječima, apatija se seli naokolo.
Mreža je pomogla — kao i pokušaji *British Science Fiction Association* od 1958 - da bude vidljiva ili mali oglasi u *Interzoneu* od 1980-ih — da fandom bude lakše naći. Znate, probajte bilo koji britanski pretraživač

na Internetu, upišite "suludi znan-fan čudak koji bi trebao živjeti vlastitim životom" (demented sci-fi weirdo who needs to get a life), i prvo ime koje se pojavi možda bude i Dave Langford.

VJK: *Koliko je dobro za fandom da ima izraženu figuru?*

LANGFORD: U redu, znam da je moja figura nezdravo izražena, ali stvarno pokušavam smršaviti.

VJK: *Postoje li neke veze između britanskog i američkog fandoma, osim onih očitih, osobnih? Hoću reći, koliko je američki fandom utjecao na britanski?*

LANGFORD: Jedna od legendi britanskog fandoma pedesetih — spominje je Walt Willis u fanzinu

DL s Vlatkom u naručju.

Foto: Joe D. Siclari (?)

Warhoon 28 — kaže da su divlji tulumi na britanskim konvencijama potekli iz poriva da se izjednači ili bude žešći od onih zadivljujućih ludorija u izvještajima s konvencija po američkim fanzinima. Izvještajima za koje se dokazalo da su bili veliko pretjerivanje ... Mogao bih dugo navoditi sjevernoameričke fanzine koji su mi bili inspiracija u mojim ranim fanovskim danima. *Mota Terryja Hughesa* postavila je visoke standarde blagog fanovskog humora (ja sam se pojavio u sedamdesetima, pa sam tek kasnije vidiо stare brojeve *Hyphena*). *Simulacrum Victorije Vajne* iz Kanade me vraški impresionirao svojom produkcijom — savršeno posložena višebojna mimeografija, zbog koje sam odlučio da ћu jednog dana pokušati poravnati barem lijevu marginu, makar jednom. *SF Review/The Alien Critic* Dicka Geisa, naročito prije svoje konačne kunstdruk inkarnacije, pokazivao je ljude koji su pisali zabavno, strastveno i fanovski o samom SF-u.

VJK: Dakle, za sve su krivi Amerikanci? ☺

LANGFORD: Amerikanci ili H. G. Wells ili Mary Shelley ili Walt Willis — ovisi koju povijest fandoma čitate. Švedski fan i pisac Sam J. Lundwall je vjerojatno geometrijskom logikom dokazao da je fandom krenuo iz Švedske.

VJK: Američki fandom je poznat, ili se smatra, za naj ... dopustite mi da kažem najrazvijeniji, u nedostatku bolje riječi. Što mislite da bi ljudi u drugim zemljama trebali učiniti da dosegnu te razine aktivnosti?

LANGFORD: Preseliti se u Ameriku? Život u velikoj razvijenoj zemlji s dugačkom sf i fanovskom tradicijom ipak sve olakšava. Svuda u svijetu, ipak, mračna i strogo čuvana tajna fanovske aktivnosti je (opasnost, tautologija!) da pojedinačni fanovi budu aktivni. Napravite taj fanzin, organizirajte tu konvenciju i nadajte se da su sf ljudi dovoljno zainteresirani da se pridruže ili dovoljno iziritirani da kažu "Ja mogu bolje" i pokrenu nešto drugo. Ubacite dovoljno suparnika u akciju i možete se zavaliti u sretnu apatiju, jer je vaš posao napravljen. Ja još uvijek čekam, nakon devet godina mjesecnog izlaženja *Ansiblea*, da me neki suparnički brijački britanski newszine izbací s tržišta. (Ajde, gamadi! Već sam umoran!)

Razgovarao: vlatko jurić-kokić

Fotke drpnute s

www.ansible.demon.co.uk
gdje ima još puno lipi stvari. Idi vidi!

Melani Mateljak:

DANAS JE MOJ RED!

“Danas je moj red”, rekao je profesor Sullivan, tonom koji nije dopuštao protivljenje.

Morao je čekati nekoliko dugih trenutaka dok iz svijeta tame nisu došli odgovori ostalih. Magistar Donaldson je rekao, “Bili ste na redu prekjučer. Vi si previše dopuštate.”

“Uvjeravam vas da si ne dopuštam ništa iznad svojih prava.”

“Možda imate previsoko mišljenje o sebi”, protetirao je profesor Mortimer. Činio se uvrijedjenim. Sigurno bi poskakivao od bijesa, da je mogao učiniti bilo kakav pokret. “Svi zaslužujemo koliko i Vi!”

“Poštovani kolege”, primijetio je profesor Sullivan dostojanstveno, “molim vas da prema mojoj osobi pokazujete odgovarajuću razinu poštovanja. Uostalom, laboratorij je moj.”

“Žao mi je što sam Vam prisiljen proturiječiti”, rekao je magistar, “ali pretjerujete.”

“Zapostavljate nas!”, uzbudivao se profesor Mortimer. Totalna odsutnost vanjskih osjeta samo je povećavala unutarnju bol od povrijedenog osjećaja kolegjalnosti.

“Molim, molim”, rekao je profesor Sullivan, “ja sam bio oduvijek na glasu po pravednom tretmanu suradnika. Prema zaslugama, gospodo, sve prema zaslugama!”

“Vaša su mjerila ponešto upitna”, primijetio je magistar. Profesor Sullivan

ovaj put nije ništa odgovorio. Srdito je šutio.

“Pustite, kolege”, ubacio se viši asistent Thomas. “Kad moj brat nešto odluči, uzalud je svako odgovaranje. Još je kao mladić bio takav. Na svoju

ruku, govorili su profesori na našem starom koledžu."

"Vrlo neprofesionalno. Čak bih dodao, i neozbiljno."

"Sramota, takvo što trpjeti", ljutio se profesor Mortimer. "I tako olako govoriti o zaslugama! A tko je skrivio onu nesretnu eksploziju za pokusa, zbog koje mi..."

"Uvažene kolege, kakve rasprave!", užasnuo se viši asistent Thomas. "Ostavimo se takvih razgovora."

"U potpunosti se slažem s Vama, mladi kolega" rekao je magistar Donaldson. "Na kraju krajeva, i mi ćemo doći na red."

Sve je to profesor Sullivan pratilo tek površno. Ograničenih li umova! S takvima je on morao dijeliti Altara. Jedva je čekao napustiti njihovo društvo.

Pokrenuo je aparaturu. Nije osjećao ništa, ali je znao da se tekućina oko njega uzburkala i da se sav trese. Tada su se nove tanke žice, nježne kao vlasici, počele zabijati u njegovo osjetljivo tkivo.

Veliki robot Altar stajao je pred policom sa staklenkama, sljedeći naredbe

koje su odzvanjale njegovim sklopovima. Sjajni metalni prsti su polako pritiskali puceta. Aktivirala se serija uređaja: prekidači i hvataljke i kabeli. Altarova su se prozirna prsa rasklopila.

Napokon se začuo škljocaj prihvata. Altar je mirno stajao dok su se odigravala završna spajanja. Profesor Sullivan je osjećao kako mu se preko robotovih aluminijskih ruku vraćaju osjeti dodira. Sa zadovoljstvom je stegnuo šake i koraknuo unazad. Progledao je kroz robotove oči. Pred njim su ležale police i stolovi njegova laboratorijskih puni naprava i boćica s kemikalijama.

Od četiri staklenke na polici, jedna je sada bila prazna. U ostalima su u tekućini lebdjela tri mozga, omotana spletom blještavih žičica i cjevčica koje su išle na okolne uređaje.

Priklučen na živčani sustav Altara, mozak profesora Sullivana okrenuo je leđa svojim uvrijedljenim kolegama na polici i pokrenuo svoje robotsko tijelo. Danas je bio raspoložen za rad u laboratoriju.

Ilustracije: Filip Cerovečki

Znanstvena se fantastika sastoji, teoretski, podjednako od znanosti koliko i od fantastike. Ali, avaj! Suveremu znanost, poput kvantne biologije Grega Egan-a, sve mi je teže shvatiti pa iz newslettera grupe Tool s dozvolom prenosim članak o pjenju mokraće i sličnim veselim stvarima, znanost na mom nivou.

Blair MacKenzie Blake:

TAJNO PODRIJETLO DJEDA MRAZA

Možda je odigrala važnu ulogu u razvoju najstarijih religija čovječanstva. Učenjaci prepostavljaju da je baš ona bila neuhvatljiv cilj Gilgamešove potrage - cilj koji je darovao vječiti život heroju mezopotamskih epova. Dr. Andrija Puhurić je vjerovao da je ona tajna egipatskih rituala smrti (hramskog sna) i uskrsnuća. Drugi su tvrdili da je ona nebeski kruh ili *mana* Izraelaca. Možda je izazivala vizije drevnih proroka poput onih sv. Ivana, te bila istinski ključ kraljevstva Božjeg na kojeg aludiraju gnostičke sekte.

Razne knjige je nude kao osnovu kultova misterija drevnog Bliskog Istoka (Eleuzinski, Orfički itd.), tvrdeći da je to 'misteriozni' sastojak kojim su Bakhovi/Dionizijevi štovatelji začinjali svoje vino, izazivajući božansku ludost i ekstatična stanja svijesti koja su oči upućenika otvarala spoznajanju istinske prirode svemira. Gordon Wasson izjednačio ju je sa *somom* spominjanom u retcima sanskrtskih Veda. Za Roberta Gravesa bila je divna ambrozija ili nektar bogova, koja je

izazivala duboka vjerska iskustva. Možda je omogućavala Indijancima Srednje Amerike (domorocima meksičke Sierra Madre) da komuniciraju sa svijetom duhova i dožive prosvjetljenje. Odavno je u Staroj Europi povezana s magijom i preobrazbom. I možda je upravo ona stvarnost koja izviruje iza crveno-odjevenog Djeda, kao i drugih tradicionalnih božičnih motiva. To je gljiva muhara, rod Amanita muscaria.

Za vas koji niste gljivoljupci, Amanita muscaria je 'otrovna' gljiva halucinogenih svojstava. Međutim, pogotovo je moćan halucinogen kad oni koji je blagaju postignu povezanost s 'dušom' gljive. Oni kojima to uspije primaju dar iznimnih vizija i bivaju preneseni u nezemaljske sfere svijesti. Sama gljiva je najpoznatija po svojoj izrazitoj boji: crveni pokrov s bijelim mrljama - boje koje su povezane s tradicionalnom opremom Djedice. Ali i druge karakteristike uz uočljivu boju nas navode da vjerujemo u vezu između muhare i vedrog starog Djeda

Mraza. Recimo, gdje Djedica boravi? Onima koji su mu pisali tražeći novu Mehanotehniku, odgovor je jednostavan: Sjeverni pol. Pa, sasvim slučajno baš su u šumskim pojasevima sjevernih širina uz Arktički krug etnobotaničari našli tragove raširenog korištenja muhare. Amanita muscaria bila je sveta gljiva šamanskih seansi, i u magično-religiozne svrhe koristila su je plemena kao što su sibirski Korjaci.

E, sad postaje doista dobro. Po svjedočenjima istraživača i etno-botaničara, najuobičajeniji način uživanja gljive bilo je pijenje urina sobova koji su 'pasli' gljive (uvarak od sobovog mlijeka je mogao biti drugi način).

Jedan od razloga za ispijanje životinjskih izlučevina je opijajući učinak urina. Jedinstvena među psihodelicima, Amanita muscaria zadržava svoju učinkovitost uz čak porast psihoaktivnosti. (KEMIJSKA BILJEŠKA: Prema Peteru T. Furstu, glavni psihoaktivni agensi Amanite muscarie su ibotenska kiselina i muscimol. Upravo ovaj drugi prolazi nepromijenjen kroz bubrege i omogućava da se gljivina čudesna svojstva ili 'darovi' prenose drugima). Na taj način funkcioniра kao vrst kamena kušnje i omogućuje ostalim članovima plemena ili slavljenicima obreda da dijele šamanovu ekstazu i dobiju dar proroštva. Još

jedan razlog za pijenje izlučevina je u smanjenju neugodnih nuspojava koje muče one koji je jedu sirovu, obično sušenu na suncu. Jedna od nuspojava je da koža i lice opijene osobe poprimaju užaren ili rumen sjaj. Možda je ovo pravi razlog što se Djedičin omiljeni sob predvodnik zove 'Rumenosni Rudolf'?

Amanita muscaria je stanovnik zimzelenih šuma. Raste ispod četinjača, uglavnom zimzelenih - jela, smreka, cedrova, tisa i borova - s kojima živi u simbiozi. A kao što svi znamo, Djedičini 'darovi' stavljaju se ispod božićnog stabalca. Naše pretke čudilo je kako gljive niču iz zemlje svakog rosnog jutra bez vidljivog sjemena. Ova jedinstvena pojava 'djekičanskog poroda' je, vjerovalo se, posljedica rose ili ispuštanja sjemena Božjeg, kog predstavlja jarka 'zvijezda' Danica i Večernjača, planet Venera. Možda je zato moderno božićno drveće obično okrunjeno zvijezdom ili andelom. Srebrne trake ili vlasti obavijene oko drveća u vijencima predstavljaju Božje spermatozoide, koji padaju odozgo kao plodna rosa koja se prosipa pod drveće. Da bi se proizvelo toliko darova za sve dobre dječake i djevojčice, Djedica ima svoje male pomagače. To su, naravno, njegovi vilenjaci. Baš ti čudni mići ljudi često se viđaju uz pjegavu, skrletnu kapu muhare, Amanite mušcarie, koja krasiti korice dječjih knjiga bajki. Zar to nisu vile-

njaci drogiranih vizija, koji komuniciraju s omuharem šamanom?

Napokon, što s Djedičinim neobičnim načinom ulaženja? Umjesto da koristi ulazna vrata, radije silazi niz dimnjak sa svojom vrećom darova. Dimnjak sa čadavim kaminom predstavlja podzemlje, Onostranje ili kolektivnu podsvijest gdje šaman koji kuša gljivu prima dar znanja. Eto dake, većine motiva našeg tradicionalnog Božića. Tu je Djed Mraz u prepoznatljivoj crvenoj i bijeloj boji gljive. Tu je njegovo sjeverno boravište, gdje su evale šamanske religije sa svetim gljivama. Tu su sobovi i njihov udio u ritualima (uključujući Rudolfa). Tu je zimzeleno Božićno drveće skupa sa zvijezdom i srebrnim ukrasima. Tu su Djedičini vilenjaci sa svojim darovima, pa čak i ulazak kroz dimnjak. Sve osim "Ho! Ho! Ho!". Usput, Ryane, radim i na tome.

UPOZORENJE svim vama nadobudnim šamanima. Ima nekoliko vrsta gljiva koje prilično sliče Amaniti muscarii. To su Amanita virosa, Amanita phalloides i Amanita verna. Sve te dvojnice su smrtonosne, čak i u malim dozama. Stoga, ako niste iskusni u mikologiji (proučavanju gljiva), toplo vam savjetujem da zapamtite riječi Terrencea McKenna: "Igraj se s Amanitom muscariom i mogao bi se probudit s markicom o nožnom palcu."

Dobar naslov je pola teksta. Smiješan naslov ne treba ni imati veze s tekstrom. Zato se ovaj prikaz prvog hrvatskog trekkerskog fanzina zove:

BOLJE GROB NEGO BORG!

Pa kaže: "Da bi se gledatelje zainteresiralo za gledanje iduće sezone, posljednja epizode prve sezone i prva epizoda sljedeće su vezane u tzv. Hangover (mamurluk, pr.a.)". Etotigana, svašta čovjek dozna. Da nije bilo Star Trek fanzina Udruge ljubitelja Zvjezdanih staza "U.S.S. Croatia" i Trpkova teksta u njemu, ja bih i danas živio u mračnoj zabludi da se završne epizode sezone zovu "cliffhanger". Srećom pa me imao tko prosvijetliti.

No, šalu na stranu, takvih je gafova na stranicama navedenog fanzina malo. Štoviše, kada bih bio sklon polvalama, mogao bih reći da se STF u ovo malo vremena svog izlaženja nametnuo općom kvalitetom, brojem vrijednih suradnika (zavid! zavid!) te frekvencijom izlaženja (posip pepelom! posip pepelom!). Grafički pitak i uredan, čitak i čvrsto osmišljen, STF je odličan, umalo izvrstan fanzin.

E, a da bi bio izvrstan, trebao bi prije svega malo pažljivije uredničko promišljanje. Redoslijed tekstova, naime, čini mi se prilično neurednim. Osim nekih standardnih rješenja - uvodnik na početku, strip na repu - stekao sam dojam da su tekstovi uvrštavani redoslijedom kako su stizali, umjesto da su, recimo, grupirani po srodnosti. Kako inače objasniti da se u broju 5, na primjer, tema broja ("Borgovi") prekida malo tekstom u nanotehnologiji (da, znam vezu Borgova i nanotehnologije, ali je u navedenom, inače dobrom, tekstu ne nalazim), pa malo

romanom u nastavcima (smještenom u svemir izvorne serije, ergo predborgski), te da je između dva priloga o Jeri "Sedmoj" Ryan utaknuto pet drugih. Urednički posao, kako se meni čini, bio bi organizirati stvari radi lakšeg (s)nalaženja. Prozu uz prozu, humor uz humor, znanost uz znanost.

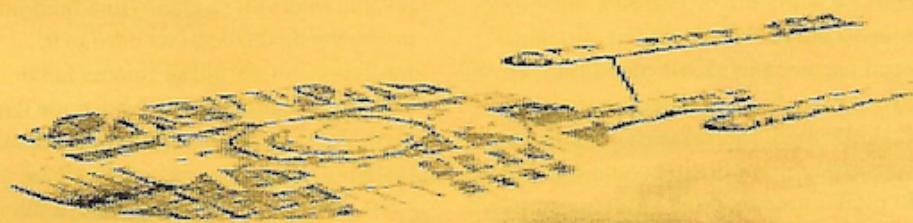
Ali, možda previše komplikiram. Ovo je ipak Star Trek fanzin i njegovoj publici, mogu pretpostaviti, sve su to dijelovi iste slagalice. Znanstveni prilog o pravim Voyager sondama, svijet serije iznutra i izvana, intervju sa članovima fandoma, promjene na dužnostima udruge te fanfiction smjenjuju se zato na fanzinskim stranicama kao što bi se teme izmjenjivale u razgovoru na kakvom klupskom sastanku. Kome smeta, neka ne čita.

No, kad sam ih već pročitao, ja bih još malo zanovijetao. O humoru, na primjer, koji je u svom pisanim obliku (Domagoj Kontak) srednjoškolski, naporno predug i, kao posljedica, neduhovit. Naravno, komentirati tematski humor nezahvalno je kao i raspravljati o religiji s kakvim sektašem. Uopće ne dvojim da je zaklettom trekkeru odvaljivanje i najplića igra riječi ("Buns" umjesto "Bones") vezana uz Star Trek. Nama izvan društva, nesrećnicima, sve što preneseni strip "Sev Trek" može izmamiti jest blijedi osmijeh. A potpuno smo prepušteni češkanju po glavi kada u zabavnom kutku nademo zabavne citate iz Voyagera koji izvan

konteksta ne funkcijoniraju ni malo. Uzmimo, na primjer, "Hi, my name's Harry 'read me like a book' Kim," ili "Captain, I think I should tell you I've never landed a starship before." Haha? No, da nije stvar s humorom uvijek tako crna, pokazuje strip Marija Martinisa. Pomalo grubo crtan, ali s duhovitošću koja pali i kod neiniciranih. Kad Obrian pita Broja 1 zar nema ime, a ovaj odgovori da mu je to ime jer ga je "Nasljedio od tate koji još i danas vodi grupicu sposobnih agenata u New Yorku", morate se barem malo nasmijati. To nisu umorne i predvidljive doskočice iz sitcoma, tu nam se pokazuje bar zrno humora, dašak inteligencije.

guzica" asocijacija mi nije baš ista kao kad bih pročitao "buttkicker".

I, premda me srce vuče da, u najboljoj fandomskoj tradiciji, nastavim sa zanovijetanjem te precijepljivanjem dlaka po dužini, neću. Zanovijetati jest lakše i slasnije, ali ne treba zaboraviti da vam Star Trek fanzin udruge "U.S.S. Croatia" nisam htio ogaditi već preporučiti. Odličan fanzin, nešto lakši za praćenje ako ste već inficirani Enterprise virusom nego ako ste trekkie-junfer, ali svakako jedno od boljih pratećih SF štiva u hrvatskom fandomu. Zadnji broj kojeg sam vidoj jest broj 5, ali nadam se da će ih biti barem još deset puta toliko. Ili, kako bi Picard rekao:

Koju riječ bi trebalo posvetiti i prijevodomu koji se na časke previše drže engleskoga, a na časke se gube. Tek kad, na primjer, prevedenu rečenicu "Tako daleko su mogli otići samo na televiziji 60-ih godina!" vratimo u englesku "There was only so far you could go on 60s TV!" možemo shvatiti što je izvorni autor htio reći te koja mu je bila poanta. Uz to, kad za Kirka pročitam da je bio "rasturač

"Make it 50!"

Darko Macan

P.S. Nešto mi je palo na pamet. Ako uz zadnju epizodu svake sezone Trpko redovito igra "Star Trek Drinking Game" - igru kod koje se drmne čašica na svaki prokušani Trek-klišej - ah, pa onda nije ni čudo da cliffhangere zove mamurlucima.

PARSEK je paradoksalno-sekularno glasilo SFere, Društva za znanstvenu fantastiku, Mesnička 1, 10000 Zagreb. Izlazi skoro pa nikad. Svi prilози vlasništvo i copyright autoru. Urednik: Darko Macan. Naslovница: Filip Cerovečki. Prijelom guru: Tico.